

Mirosław Wasilewski

Mariola Nabiłczyk

Katedra Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolniczych SGGW

Metoda konsolidacji a standing finansowy grupy kapitałowej

Wprowadzenie

W dobie gospodarki rynkowej na całym świecie, a więc również i w Polsce coraz częściej występuje zrzeszanie się podmiotów gospodarczych. Powiązania kapitałowe pomiędzy nimi są dzisiaj zjawiskiem powszechnym. Powstają złożone struktury gospodarcze, m.in. grupy kapitałowe. Ograniczenie ryzyka operacyjnego lub kapitałowego, pozyskanie nowych rynków zbytu i technologii lub dalsza ekspansja i konsolidacja przedsiębiorstw przez zakup nowych podmiotów gospodarczych to główne przesłanki tworzenia grup kapitałowych [Helin 2003]. Wraz z powstawaniem kolejnych grup kapitałowych pojawia się kilka problemów, m.in., w jaki sposób przedstawić sytuację majątkowo-finansową i wyniki działalności grupy kapitałowej, którą tworzą odrębne pod względem prawnym podmioty, oraz w jaki sposób sprawnie i racjonalnie zarządzać grupą jako całością.

Określenie „grupa kapitałowa” nie jest pojęciem jednolitym i w praktyce często sprawia duże trudności. W szerokim rozumieniu grupą kapitałową lub holdingiem można nazwać grupę podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, której zakres w mniejszym lub większym stopniu jest skoordynowany i która jest zarządzana przez centralne kierownictwo. Cechą charakterystyczną każdej grupy kapitałowej jest zależność podmiotów wchodzących w jej skład od jednostki centralnej, tzw. spółki dominującej. Tak zdefiniowana grupa kapitałowa obejmuje wszystkie jednostki gospodarcze, niezależnie od ich formy i osobowości prawnej [Helin 1999].

W myśl przepisów znowelizowanej ustawy o rachunkowości, grupę kapitałową należy rozumieć jako jednostkę dominującą wraz z jednostkami zależnymi i jednostkami współzależnymi niebędącymi spółkami handlowymi¹. Przed nowelizacją ustawy o rachunkowości grupę kapitałową tworzyły jednostka

¹ DzU Nr 113 z 2000 r., poz. 1186.

dominująca oraz jednostki od niej zależne lub z nią stowarzyszone². Nowelizacja ustawy spowodowała zawężenie składu grupy kapitałowej o jednostki stowarzyszone i jednocześnie rozszerzyła o jednostki współzależne, niebędące spółkami handlowymi.

Jednostkę dominującą określa się jako spółkę handlową sprawującą kontrolę lub współkontrolę nad inną jednostką, a w szczególności³:

- posiadającą bezpośrednio lub pośrednio przez udziały większość ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym innej jednostki (zależnej), także na podstawie porozumień z innymi uprawnionymi do głosu, wykonującymi swe prawa głosu zgodnie z wolą jednostki dominującej, lub
- uprawnioną do kierowania polityką finansową i operacyjną innej jednostki (zależnej) w sposób samodzielny lub przez wyznaczone przez siebie osoby lub jednostki na podstawie umowy zawartej z innymi uprawnionymi do głosu, posiadającymi, na podstawie statutu lub umowy spółki, łącznie z jednostką dominującą, większość ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym, lub
- uprawnioną jako udziałowiec do powoływania albo odwoływania większości członków organów zarządzających lub nadzorczych innej jednostki (zależnej), lub
- będącą udziałowcem jednostki, której członkowie zarządu w poprzednim roku obrotowym, w ciągu bieżącego roku obrotowego i do czasu sporządzenia sprawozdania finansowego za bieżący rok obrotowy stanowią jednocześnie więcej niż połowę składu zarządu tej jednostki (zależnej), lub osoby, które zostały powołane do pełnienia tych funkcji w rezultacie wykonywania przez jednostkę dominującą prawa głosu w organach tej jednostki (zależnej), lub
- będącą udziałowcem lub współnikiem innej jednostki współzależnej, niebędącej spółką handlową i sprawującą współkontrolę nad tą jednostką wspólnie z innymi uprawnionymi do głosu.

Jednostka zależna jest to spółka handlowa, która jest kontrolowana przez jednostkę dominującą, natomiast jednostka współzależna to spółka handlowa lub inna jednostka, która jest współkontrolowana przez jednostkę dominującą lub znaczącego inwestora i innych udziałowców lub współników na podstawie statutu, umowy spółki lub umowy zawartej na okres dłuższy niż rok.

W ustawie o rachunkowości pojawia się również pojęcie „znaczący inwestor”, określany jako spółka handlowa posiadająca w innej jednostce, niebędącej jednostką zależną, nie mniej niż 20% głosów w organie stanowiącym tej

² DzU Nr 121 z 1994 r., poz. 591, art. 55, ust. 1.

³ DzU Nr 113 z 2000 r., poz. 1186, art. 3, ust. 1, pkt 37.

jednostki i wywierająca znaczący wpływ lub sprawująca współkontrolę nad tą jednostką. Jeżeli znaczący inwestor wywiera znaczący wpływ na inną spółkę handlową, to w ustawie o rachunkowości została ona określona jako jednostka stowarzyszona. Zgodnie z przepisami ustawy, grupę jednostek obejmujących jednostkę dominującą lub znaczącego inwestora, jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone określa się mianem jednostek powiązanych⁴.

Celem opracowania jest określenie zależności między metodą konsolidacji bilansu majątkowego Grupy Żywiec S.A. a jej obrazem finansowym. Analiza będzie dotyczyła zależności w strukturze majątkowo-kapitałowej oraz wskaźnikach finansowych przedstawiających płynność finansową, rentowność i sprawność gospodarowania zapasami, należnościami i zobowiązaniami. Rzeczywiste dane z bilansu majątkowego pochodzą ze sprawozdawczości finansowej Grupy Żywiec S.A. z 2004 r. Na tej podstawie przeprowadzono symulację skonsolidowanego bilansu majątkowego metodami pełną i proporcjonalną, zakładając określony udział jednostki dominującej Browaru Żywiec S.A. (D) w czterech pozostałych browarach tworzących grupę, tzn. Brackiego Browaru Zamkowego w Cieszynie Sp. z o.o. (Z₁), Browaru Warka Sp. z o.o. (Z₂), Zakładów Piwowarskich w Leżajsku S.A. (Z₃) oraz Elbrewery Company LTD Sp. z o.o. (Z₄). Założono, że jednostka dominująca D nabyła 56% akcji spółki Z₁, 78% akcji spółki Z₂, 99% akcji spółki Z₃ i 83% akcji spółki Z₄. Proporcje udziałów mają charakter hipotetyczny, chociaż możliwy do spełnienia w praktyce rynkowej. Występujące zróżnicowanie udziałów wynikało ze znaczenia Grupy Żywiec S.A. w rynku piwa i możliwych kierunków zmian w tym zakresie. Przyjęte założenia były podporządkowane realizacji celów opracowania.

Grupa Żywiec S.A. w rzeczywistości jest stosunkowo jednolita pod względem udziału jednostki dominującej, tzn. Browaru Żywiec S.A., zatem proces konsolidacji w tej grupie był stosunkowo przejrzysty. Nie było zasadniczego niebezpieczeństwa zniekształcenia obrazu finansowego grupy przy tak małym zróżnicowaniu udziałów jednostki dominującej w jednostkach zależnych⁵.

Pojęcie i zakres konsolidacji

Konsolidacja oznacza łączenie sprawozdań finansowych jednostek tworzących grupę kapitałową przez sumowanie odpowiednich pozycji sprawozdań finansowych jednostki dominującej, jednostek zależnych i niebędących spół-

⁴ DzU Nr 113 z 2000 r., poz. 1186, art. 3, ust. 1, pkt 39–43.

⁵ Faktyczne udziały Browaru Żywiec S.A. w pozostałych jednostkach kształtowały się następująco: Browar Bracki – 100%, Browar Warka – 99,86%, Zakłady Piwowarskie w Leżajsku – 90,73%, Elbrewery Company LTD – 99,97%.

kami handlowymi jednostek współzależnych, z uwzględnieniem niezbędnych wyłączeń i korekt⁶. W wyniku procesu konsolidacji powstaje skonsolidowane sprawozdanie finansowe. Sprawozdanie to stanowi najbardziej niezbędny i znaczący pakiet informacji finansowych, jaki zarząd jednostki dominującej przedstawia odbiorcom zewnętrznym. Dostarczają one syntetyczny, a zarazem pełny obraz całej grupy kapitałowej, odzwierciedlają sytuację majątkową i finansową oraz wyniki działalności grupy [Remlein 2001]. Skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym obejmuje się dane jednostki dominującej i jednostek podporządkowanych wszystkich szczebli, bez względu na to, w jakim państwie znajduje się ich siedziba.

Celem sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego grupy kapitałowej jest przedstawienie właścicielom, pracownikom, kontrahentom lub innym zainteresowanym osobom sytuacji majątkowej i finansowej grupy kapitałowej, niezależnie od osobowości prawnej, jaką posiadają jednostki wchodzące w jej skład. Transakcje pomiędzy członkami grupy, często zawarte w warunkach znacznie odbiegających od warunków rynkowych, powiązania kapitałowe i finansowe, wzajemne świadczenia i poręczenia uniemożliwiają ocenę standingu finansowego grupy wyłącznie na podstawie jednostkowych sprawozdań finansowych. Właśnie dla realizacji tych celów powstała potrzeba sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych [Helin 1999]. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe w rzetelny i jasny sposób przedstawia sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy całej grupy kapitałowej w taki sposób, jak gdyby była ona jedną jednostką gospodarczą [Bień 2004]. W wielu przypadkach dopuszczalne jest wyłączenie z konsolidacji niektórych podmiotów podporządkowanych, co może powodować u zarządów chęć manipulowania danymi w celu uzyskania pozytywnego obrazu holdingu u akcjonariuszy, a tym samym może również znacząco wpływać na formułowane wnioski z przeprowadzanej analizy finansowej na podstawie sporządzanych skonsolidowanych sprawozdań finansowych [Ignatowski 2003].

Grupy kapitałowe i sporządzana w nich skonsolidowana sprawozdawczość finansowa na stałe występują już w praktyce polskiej sprawozdawczości finansowej. Polskie prawo bilansowe od jedenastu lat reguluje ten problem. Wobec faktu, że w rozwiniętych krajach konsolidacja sprawozdań finansowych jest normowana co najmniej od lat kilkudziesięciu, wymieniony okres jest relatywnie krótki. Jednocześnie jednak polskie grupy kapitałowe mają także stosunkowo krótką historię, dlatego też i w polskim prawie bilansowym wprowadzono precyzyjne rozwiązania w tym zakresie niedawno [Karmańska 2003]. Obowiązek konsolidacji sprawozdań finansowych został po raz pierwszy wprowadzony w ustawie o rachunkowości

⁶ DzU Nr 113 z 2000 r., poz. 1186 art. 3, ust. 1, pkt 45.

i dotyczył sprawozdań sporządzanych za 1995 r. Polskie skonsolidowane sprawozdania finansowe opracowywane za 2001 r. były zatem sporządzane po raz siódmy, a zarazem ostatni według zasad określonych w tej ustawie. Od 2002 r. obowiązują przepisy znowelizowanej ustawy o rachunkowości, zmienione również w kwestii konsolidacji sprawozdań finansowych. Wprowadzone zmiany są potrzebne, gdyż w ustawie ujawniły się różne luki, niejednoznaczności, a nawet błędy, które wymagały usunięcia [Fedak 2000].

Znowelizowana ustawa o rachunkowości przewiduje dwie metody sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego: pełną oraz proporcjonalną. Zgodnie z obowiązującymi do końca 2001 r. przepisami ustawy o rachunkowości, obok metody konsolidacji pełnej stosowana była metoda praw własności. Obecnie została ona wyłączona z grupy metod konsolidacyjnych. Nie znaczy to jednak, że nie może być stosowana w procesie konsolidacji sprawozdań finansowych. Nowością natomiast jest metoda proporcjonalna. Przepisy ustawy precyzują, w jakich przypadkach mają zastosowanie poszczególne metody konsolidacji. Metodą pełną konsoliduje się dane jednostki zależnej, z wyjątkiem tych, które prowadzą całkowicie odmienny rodzaj działalności niż jednostka dominująca. Metoda ta polega na sumowaniu w pełnej wartości poszczególnych pozycji odpowiednich sprawozdań finansowych jednostki dominującej i jednostek zależnych oraz dokonaniu wyłączeń i korekt konsolidacyjnych⁷.

Metodą proporcjonalną konsoliduje się dane jednostek współzależnych niebędących spółkami handlowymi, z wyjątkiem tych, które prowadzą odmienny rodzaj działalności. Istota tej metody polega na sumowaniu poszczególnych pozycji sprawozdań finansowych jednostki dominującej w pełnej wartości, z częścią wartości odpowiednich pozycji sprawozdań finansowych, jednostek współzależnych niebędących spółkami handlowymi, proporcjonalną do posiadanych przez jednostki grupy kapitałowej objętych konsolidacją udziałów oraz dokonaniu wyłączeń⁸.

Wyłączenia i korekty konsolidacyjne dokonywane przy konsolidacji metodą proporcjonalną są podobne jak przy zastosowaniu metody pełnej. Podstawowa różnica między tymi dwoma metodami sprowadza się do wielkości aktywów i pasywów oraz przychodów i kosztów konsolidowanej jednostki, wykazywanych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Przy zastosowaniu metody pełnej wielkości te wykazuje się w pełnej wysokości (niezależnie od wielkości posiadanego udziału), natomiast przy metodzie proporcjonalnej odpowiednio (proporcjonalnie) do posiadanego udziału.

⁷ DzU Nr 113 z 2000 r., poz. 1186, art. 60, ust. 1.

⁸ DzU Nr 113 z 2000 r., poz. 1186, art. 61, ust. 1.

Prowadzenie działalności w formie grupy kapitałowej może być źródłem w takim samym stopniu szans, jak i zagrożeń. Jedno z podstawowych zagrożeń dotyczy sprawozdawczości finansowej, gdyż poprzez sprawowanie kontroli nad wieloma podmiotami odrębnymi w sensie prawa można dokonywać swobodnego transferu zysków i strat, wpływając tym samym na ostateczny kształt jednostkowych sprawozdań finansowych [Gmytrasiewicz, Karmańska 2004]. Zagrożeniom wynikającym z prowadzenia działalności w takiej właśnie formie ma przeciwdziałać konsolidacja sprawozdań finansowych. Podstawowym założeniem tej dziedziny rachunkowości jest rzetelne przedstawienie sytuacji finansowej grupy kapitałowej i tym samym wyeliminowanie operacji, których jedynym celem jest wpływ na jednostkowe sprawozdania finansowe. Wymienione powyżej powody pozwalają na postawienie tezy, iż konsolidacja sprawozdań finansowych jest jedną z podstawowych gałęzi rachunkowości finansowej, której znaczenie będzie w przyszłości rosło [Kalwat 2004]. Wzrasta również znaczenie konsolidacji sprawozdań dla analizy finansowej, gdyż stanowi jej podstawowe, lecz nie jedyne źródło informacji. Analiza finansowa jako integralna część składowa rachunkowości wskazuje na możliwość przebudowy rachunkowości w każdym przedsiębiorstwie z instrumentu biernego, sprowadzającego się do ewidencji, tradycyjnego rachunku kosztów i sprawozdawczości, w instrument czynny, stwarzający podstawy do planowania finansowego i podejmowania decyzji. Dane generowane przez sprawozdawczość finansową i analizę finansową warunkują prawidłowy rozwój gospodarczy przedsiębiorstw, a ich stan i funkcjonowanie mają poważny wpływ na tempo wzrostu wyników ekonomicznych. Szybkie i sprawne podejmowanie optymalnych decyzji gwarantuje lepsze efekty gospodarcze. Kierownictwo przedsiębiorstw, które jest odpowiedzialne za proces decyzyjny, musi być zasilane w niezbędne informacje, m.in. z dziedziny kształtowania się stanu i struktury majątku oraz kapitału, zdolności wytwórczych i usługowych, postępu technicznego, wydajności pracy, kosztów itd. Ważne jest, aby jakość materiałów źródłowych do analiz była jak najlepsza. Jeżeli będą to materiały niekompletne, nierzetelne, niewiarygodne, to mogą powodować, że powstałe na ich podstawie wyniki oceny standingu finansowego i podjęte decyzje będą nieprawidłowe [Walczak 2003].

Wyniki badań

W okresie sprawozdawczym w ramach grupy kapitałowej wystąpiło kilka operacji podlegających wyłączeniu, będących efektem wewnętrznych rozrachunków (tab. 1). Należności długoterminowe podlegały wyłączeniu jedynie

w jednostce dominującej D (Browar Żywiec S.A.) oraz w Browarze Z₁, odpowiednio w kwotach 1509 tys. zł i 55 tys. zł, co dało łączną wartość 1564 tys. zł. Znacznie wyższa kwota dotyczyła wyłączeń należności krótkoterminowych o łącznej wartości 28 101 tys. zł, przy czym najwyższa kwota wystąpiła w Browarze D i wynosiła 23 670 tys. zł, a z jednostek zależnych w Browarze Z₄ (1590 tys. zł). Taka sama łączna kwota dotyczyła zobowiązań krótkoterminowych, a najwyższa była w Browarze Z₂ (20 000 tys. zł). Korekta zobowiązań długoterminowych wystąpiła jedynie w browarach Z₂ i Z₄ w kwocie równej łącznym korektom należności długoterminowych. Łączna kwota dokonanych korekt była najwyższa w jednostce dominującej D i wynosiła 29 579 tys. zł, a następnie w Browarze Z₄ – 5695 tys. zł. W ramach całej Grupy Żywiec S.A. kwota korekt ogółem w badanym roku ukształtowała się na poziomie 59 330 tys. zł.

Tabela 1

Zestawienie wewnętrznych rozrachunków między uczestnikami grupy kapitałowej (tys. zł)

Pozycja danych	Browary					
	D	Z ₁	Z ₂	Z ₃	Z ₄	Razem
1. Należności długoterminowe	1 509	55	0	0	0	1 564
2. Należności krótkoterminowe	23 670	530	1 346	965	1 590	28 101
3. Zobowiązania długoterminowe	0	0	509	0	1 055	1 564
4. Zobowiązania krótkoterminowe	4 400	31	20 000	620	3 050	28 101
Razem	29 579	616	21 855	1 585	5 695	59 330

Źródło: Opracowanie własne.

Faktyczne dane finansowe spółki dominującej D oraz spółek podporządkowanych na dzień nabycia udziałów przedstawia zestawienie w tabeli 2. Wartość pozycji bilansowych jednostki dominującej D oraz browarów podlegających konsolidacji była zróżnicowana. Suma bilansowa Browaru Żywiec S.A. (D) wynosiła 3 539 113 tys. zł, natomiast w pozostałych browarach była znacznie niższa. W Browarze Z₄ ukształtowała się na poziomie 320 788 tys. zł, a w Browarze Z₁ wynosiła jedynie 8593 tys. zł. W strukturze aktywów w większości browarów dominowały aktywa trwałe, a jedynie w Browarze Z₁ widoczna była nieznaczna przewaga aktywów obrotowych. W strukturze aktywów obrotowych we wszystkich konsolidowanych browarach dominowały należności krótkoterminowe, a jedynie w jednostce dominującej D widoczna była znaczna przewaga wartości inwestycji krótkoterminowych w kwocie 207 692 tys. zł.

Tabela 2

Bilans poszczególnych jednostek wchodzących w skład grupy kapitałowej (tys. zł)

Pozycja danych	Browary				
	D	Z ₁	Z ₂	Z ₃	Z ₄
AKTYWA					
A) Aktywa trwałe	3 181 618	4 109	285 856	96 877	259 017
1. Wartości niematerialne i prawa	19 198		136	262	3 993
2. Rzeczowe aktywa trwałe	439 493	3 256	272 268	88 500	237 361
3. Należności długoterminowe	5 269	160	654	1 608	1 302
4. Inwestycje długoterminowe	2 707 661		9	17	16 361
5. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	9 997	693	12 789	6 490	
B) Aktywa obrotowe	357 495	4 484	49 401	32 726	61 771
1. Zapasy	46 386	1 812	16 089	13 663	21 055
2. Należności krótkoterminowe	90 870	2 185	26 426	17 762	37 065
3. Inwestycje krótkoterminowe	207 692	358	808	1 203	1 206
– środki pieniężne	3 692	358	808	1 203	1 206
4. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	9 997	129	6 078	98	2 445
RAZEM AKTYWA	3 539 113	8 593	335 257	129 603	320 788
PASYWA					
C) Kapitały własne	3 052 204	2 347	149 383	18 510	181 044
1. Kapitał podstawowy	28 339	2 200	200 910	25 083	423 650
2. Kapitał zapasowy	2 667 361	441	895	16 365	670
3. Kapitał z aktualizacji wyceny	15 470		6 046	15 056	23 194
4. Pozostałe kapitały rezerwowe	269 000			376	
5. Zysk z lat ubiegłych		-1 172	-75 805	-47 693	-252 038
6. Zysk netto	72 034	878	17 337	9 323	-14 432
D) Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	486 909	6 246	185 874	111 093	139 744
1. Rezerwy na zobowiązania	32 192	373	11 980	4 306	19 981
2. Zobowiązania długoterminowe			2 760		52 262
3. Zobowiązania krótkoterminowe	393 147	3 910	160 509	99 139	51 820
4. Rozliczenia międzyokresowe	61 570	1 963	10 625	7 648	15 681
RAZEM PASYWA	3 539 113	8 593	335 257	129 603	320 788

Źródło: Opracowanie własne.

Struktura źródeł finansowania w dominującym Browarze D była odmienna niż w pozostałych browarach. W jednostce D kapitał własny wynosił 3 052 204 tys. zł, a zobowiązania stanowiły wartość 486 909 tys. zł. Nieznacz-

na dominancja kapitału własnego nad obcym widoczna była jeszcze jedynie w Browarze Z₄. W pozostałych browarach dominował kapitał obcy, co najbardziej było widoczne w Browarze Z₃, w którym kapitał własny wynosił 18 510 tys. zł, a kapitał obcy 111 093 tys. zł. We wszystkich browarach zdecydowanie dominowały zobowiązania krótkoterminowe, których kwota była wyższa niż kwota należności krótkoterminowych. Oznacza to zachowanie racjonalne, gdyż wykorzystywany jest kredyt handlowy w finansowaniu działalności.

W tabeli 3 przedstawiono kształtowanie się pozycji majątkowo-kapitałowych przed konsolidacją i po konsolidacji metodą pełną. Ogólnie można stwierdzić, że w strukturze pozycji majątkowych nie nastąpiły zasadnicze zmiany. Wszystkie wyłączenia w zakresie majątku są o charakterze zmniejszającym. Największe zmiany udziału w strukturze majątku dotyczyły rzeczowych aktywów trwałych, inwestycji długoterminowych oraz w znacznie mniejszym stopniu należności i inwestycji krótkoterminowych. Udział rzeczowych aktywów trwałych w majątku zwiększył się z 24% przed uwzględnieniem wyłączeń do 25,9% po ich uwzględnieniu. Udział inwestycji długoterminowych zmniejszył się natomiast z 62,9 do 60,7%. Tej pozycji dotyczyła także największa korekta zmniejszająca w kwocie 286 424,48 tys. zł. Aktywa obrotowe w wyniku wyłączeń nie zmieniły zasadniczo struktury.

W przypadku źródeł finansowania zdecydowana większość wyłączeń miała charakter zmniejszający, głównie w obszarze kapitału własnego. Dotyczyło to zwłaszcza kapitału podstawowego w kwocie 651 843 tys. zł, co spowodowało zmniejszenie udziału w strukturze pasywów z 15,7% do jedynie 0,7%. Jednocześnie zwiększeniu uległ udział kapitału zapasowego z 62 do 66,4%. Łączny udział zobowiązań uległ nieznacznemu zwiększeniu (o 0,9 punktu procentowego). Korekta zwiększająca wystąpiła jedynie w przypadku kapitału mniejszościowego w kwocie 64 859,52 tys. zł.

Reasumując, można stwierdzić, że przy konsolidacji pełnej w większym stopniu zmianom ulega obraz browaru jako grupy w zakresie kapitałowym niż majątkowym. W obszarze analizy wstępnej nie stwierdzono zatem zasadniczej zależności między metodą pełnej konsolidacji a strukturą majątkowo-kapitałową Grupy Żywiec S.A.

W tabeli 4 przedstawiono kształtowanie się pozycji majątkowo-kapitałowych przy konsolidacji metodą proporcjonalną. Zmiany struktury zarówno majątku, jak i kapitału nie były znaczące. W największym stopniu zmiany te dotyczyły inwestycji długoterminowych (z 64,3% udziału do 61,5%) oraz należności krótkoterminowych (o 0,4 pkt %). Korekty zmniejszające wartość aktywów trwałych przyczyniły się do zwiększenia udziału w strukturze wartości inwestycji krótkoterminowych, mimo że nie podlegały one korektom. Łączny udział aktywów trwałych w strukturze majątku zmniejszył się o 0,4 pkt %, do 88,2%.

Tabela 3
Konsolidacja bilansu metodą pełną

Pozycja danych	Przed konsolidacją		Wyłączenia		Po konsolidacji	
	tys. zł	%	WN	MA	tys. zł	%
1	2	3	4	5	6	7
AKTYWA						
A) Aktywa trwałe	3 827 477	88,3		287 988,48	3 539 488,52	88,1
1. Wartości niematerialne i prawa	23 589	0,5			23 589	0,6
2. Rzeczowe aktywa trwałe	1 040 878	24,0			1 040 878	25,9
3. Należności długoterminowe	8 993	0,2		1 564	7 429	0,2
4. Inwestycje długoterminowe	2 724 048	62,9		286 424,48	2 437 623,52	60,7
5. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	29 969	0,7			29 969	0,7
B) Aktywa obrotowe	505 877	11,7			477 776	11,9
1. Zapasy	99 005	2,3			99 005	2,5
2. Należności krótkoterminowe	174 308	4,0		28 101	146 207	3,6
3. Inwestycje krótkoterminowe	211 267	4,9			211 267	5,3
– środki pieniężne	7 267	0,2			7 267	0,2
4. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	21 297	0,5			21 297	0,5
RAZEM AKTYWA	4 333 354	100,0		316 089,48	4 017 264,52	100,0
PASYWA						
C) Kapitały własne	3 403 488	78,5	351 284		3 052 204	76,0
1. Kapitał podstawowy	680 182	15,7	651 843		28 339	0,7
2. Kapitał zapasowy	2 685 732	62,0	18 371		2 667 361	66,4
3. Kapitał z aktualizacji wyceny	59 766	1,4	44 296		15 470	0,4
4. Pozostałe kapitały rezerwowe	269 376	6,2	376		269 000	6,7
5. Zysk z lat ubiegłych	-376 708	-8,7	-376 708		0	0,0
6. Zysk netto	85 140	2,0	13 106		72 034	1,8
7. Kapitał mniejszości	0	0,0		64 859,52	64 859,52	1,6

Tabela 3 cd.

1	2	3	4	5	6	7
D) Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	929 866	21,5			900 201	22,4
1. Rezerwy na zobowiązania	68 832	1,6			68 832	1,7
2. Zobowiązania długoterminowe	55 022	1,3	1 564		53 458	1,3
3. Zobowiązania krótkoterminowe	708 525	16,4	28 101		680 424	16,9
4. Rozliczenia międzyokresowe	97 487	2,2			97 487	2,4
RAZEM PASYWA	4 333 354	100,0	380 949	64 859,52	4 017 264,52	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 4

Konsolidacja bilansu metodą proporcjonalną

Pozycja danych	Przed konsolidacją		Wyłączenia		Po konsolidacji	
	zł	%	WN	MA	zł	%
1	2	3	4	5	6	7
AKTYWA						
A) Aktywa trwałe	3 749 357,65	88,6		352 848	3 396 509,65	88,2
1. Wartości niematerialne i prawe	22 664,64	0,5			22 664,64	0,6
2. Rzeczowe aktywa trwałe	969 458,26	22,9			969 458,26	25,2
3. Należności długoterminowe	8 356,26	0,2		1 564	6 792,26	0,2
4. Inwestycje długoterminowe	2 720 445,60	64,3		351 284	2 369 161,60	61,5
5. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	28 432,89	0,7			28 432,89	0,7
B) Aktywa obrotowe	484 256,99	11,4			456 155,99	11,8
1. Zapasy	91 092,02	2,2			91 092,02	2,4
2. Należności krótkoterminowe	161 908,50	3,8		28 101	133 807,50	3,4
3. Inwestycje krótkoterminowe	210 631,57	5,0			210 631,57	5,5
– środki pieniężne	6 631,57	0,2			6 631,57	0,2
4. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	20 624,90	0,5			20 624,9	0,5

Tabela 4 cd.

1	2	3	4	5	6	7
RAZEM AKTYWA	4 233 614,64	100,0		380 949	3 852 665,64	100,0
PASywa						
C) Kapitały własne	3 357 985,11	79,3	351 284		300 6701,11	78,0
1. Kapitał podstawowy	579 737,79	13,7	651 843		-72 105,21	-1,9
2. Kapitał zapasowy	2 682 599,56	63,4	18 371		2 664 228,56	69,2
3. Kapitał z aktualizacji wyceny	52 043,34	1,2	44 296		7 747,34	0,2
4. Pozostałe kapitały rezerwowe	269 312,08	6,4	376		268 936,08	7,0
5. Zysk z lat ubiegłych	-311 878,10	-7,4	-376 708		64 829,90	1,7
6. Zysk netto	86 170,44	2,0	13 106		73 064,44	1,9
D) Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	875 629,53	20,7			845 964,53	22,0
1. Rezerwy na zobowiązania	63 420,24	1,5			63 420,24	1,6
2. Zobowiązania długoterminowe	43 496,76	1,0	1 564		41 932,76	1,1
3. Zobowiązania krótkoterminowe	676 945,48	16,0	28 101		648 844,48	16,8
4. Rozliczenia międzyokresowe	91 767,05	2,2			91 767,05	2,4
RAZEM PASywa	4 233 614,64	100,0	380 949		3 852 665,64	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach pasywów zmiany w strukturze były bardziej znaczące niż przy majątku. Nastąpiło zmniejszenie udziału kapitału własnego o 1,3 pkt %. Zasadnicza zmiana dotyczyła kapitału podstawowego, który przyjął wartość ujemną, ze spadkiem udziału w strukturze o 15,6 pkt %. Zwiększył się natomiast udział kapitału zapasowego z 63,4 do 69,2%. W zakresie zobowiązań zmiany były dużo mniejsze, gdyż ich udział zwiększył się jedynie o 1,3 pkt %, głównie z powodu korekty zobowiązań krótkoterminowych.

W tabeli 5 przedstawiono kształtowanie się podstawowych wskaźników obrazujących sytuację Grupy Żywiec S.A. w zależności od metody konsolidacji bilansu. W przypadku płynności bieżącej i szybkiej nie wystąpiły zmiany wielkości wskaźników. Ogólnie można stwierdzić, że płynność finansowa Grupy Żywiec S.A. nie była zadowalająca. Zarówno wskaźnik płynności bieżącej, jak i szybkiej kształtowały się znacznie poniżej optimów, które wynoszą odpowiednio 1,5–2,0 i około 1,0.

Tabela 5

Wskaźniki finansowe w zależności od metody konsolidacji

Lp.	Wskaźniki	Metoda pełna	Metoda proporcjonalna	Różnica proporc./pełna
1	Wskaźnik płynności bieżącej	0,70	0,70	0
2	Wskaźnik płynności szybkiej	0,53	0,53	0
3	Wskaźnik rentowności aktywów (%)	2,12	2,21	0,09
4	Wskaźnik rentowności kapitału własnego (%)	2,79	2,83	0,04
5	Wskaźnik obrotu zapasów (dni)	14,2	13,1	-1,1
6	Wskaźnik obrotu należności (dni)	21,0	19,3	-1,7
7	Wskaźnik obrotu zobowiązań (dni)	105,5	99,5	-6

Źródło: Opracowanie własne.

Wskaźniki rentowności z wykorzystaniem metody proporcjonalnej były wyższe niż przy metodzie konsolidacji pełnej. Dotyczyło to zwłaszcza rentowności aktywów, gdyż wskaźnik zwiększył się z 2,12 do 2,21%, natomiast rentowność kapitału własnego uległa zwiększeniu jedynie o 0,04 pkt %. Obrót należnościami i zobowiązaniami przy wykorzystaniu metody proporcjonalnej uległ skróceniu, odpowiednio o 1,7 dnia oraz o 6 dni. Można stwierdzić, że zarządzający Grupą Żywiec S.A. postępowali w sposób racjonalny, korzystając z kredytu handlowego przez okres około 100 dni, przy stosunkowo krótkim okresie inkasowania należności (około 20 dni). Wpływ metody konsolidacji na kształtowanie się wskaźnika obrotu zapasami był znacznie mniejszy, gdyż nastąpiło zmniejszenie jego wielkości o 1 dzień. W Grupie Żywiec S.A. stwierdzono efektywne zarządzanie poziomem zapasów, gdyż obrót nimi nie przekraczał 2 tygodni.

Wnioski

W opracowaniu przedstawiono zależności między metodą konsolidacji bilansu majątkowego Grupy Żywiec S.A. a jej standingiem finansowym w zakresie struktury majątkowo-kapitałowej oraz wybranych wskaźników finansowych. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski końcowe:

1. Kwota wewnętrznych rozrachunków w Grupie Żywiec S.A. była znacząca. Powiązania w zakresie wzajemnych należności i zobowiązań jednostek tworzących grupę były różnorodne zarówno pod względem kwot rozra-

chunków, jak i terminów ich wymagalności. W zakresie majątkowym między konsolidowanymi jednostkami występowały znaczące różnice wartościowe, natomiast pod względem struktury różnice te były dużo mniejsze. Wynika to z funkcjonowania badanych jednostek w tej samej branży i wytwarzania tego samego rodzaju produktu (różne asortymenty piwa). Browary z grupy kapitałowej stosowały natomiast różne strategie finansowania działalności. W jednostce dominującej zdecydowanie dominował kapitał własny, podczas gdy w większości pozostałych browarów przeważał kapitał obcy.

2. Metoda pełna konsolidacji nie zmienia zasadniczego obrazu majątkowego Grupy Żywiec S.A., co dotyczy zwłaszcza aktywów obrotowych. W zakresie kapitałowym zmiany w strukturze były zdecydowanie większe niż w majątku. Dotyczyło to zwłaszcza kapitału podstawowego, którego udział zmniejszył się o 15 pkt %. Przyjęcie metody proporcjonalnej konsolidacji bilansu powodowało zbliżone zależności w relacjach majątkowo-kapitałowych jak przy metodzie pełnej. Bardziej zróżnicowane różnice w tym przypadku dotyczyły źródeł finansowania.
3. Stosowana metoda konsolidacji nie wpływa zasadniczo na poziom ogólnych wskaźników zwrotu na kapitale własnym i majątku. Przy obu metodach uwzględnia się takie same wartości, o ile nie następuje korekta wyniku skonsolidowanego o wzajemne transfery zysków. Jeśli jednostka podporządkowana wykazuje dodatni wynik finansowy, to wskaźniki te dla grupy kapitałowej będą wyższe od wskaźników liczonych tylko dla jednostki dominującej. Całość kapitałów własnych jednostek podporządkowanych, jakie zgromadzone były w podmiocie do dnia przejścia w nim udziałów, podlega bowiem eliminacji.
4. Płynność jednostek podporządkowanych konsolidowanych metodą pełną i proporcjonalną nie ma wpływu na wskaźniki płynności finansowej grupy kapitałowej, bez względu na strukturę wzajemnego finansowania działalności zobowiązaniami. Dotyczy to zarówno wskaźnika bieżącego, jak i szybkiego. Metoda proporcjonalna przyczyniła się natomiast do poprawy obrazu grupy kapitałowej pod względem sprawności gospodarowania, co było widoczne zwłaszcza w kształtowaniu się wskaźnika obrotu zobowiązaniami. Reasumując, można stwierdzić, że przyjęcie metody konsolidacji bilansu majątkowego nie ma zasadniczego wpływu na ocenę kondycji finansowej grupy kapitałowej zarówno w zakresie analizy wstępnej, jak i wskaźnikowej. Większym zmianom podlega jedynie struktura źródeł finansowania działalności.

Literatura

- BIEŃ W., 2004: Bieżąca informacja o wynikach i sytuacji finansowej spółki kapitałowej. *Rachunkowość* nr 11.
- FEDAK Z., 2000: Nowelizacja ustawy o rachunkowości. *Rachunkowość* nr 12.
- GYMYTRASIEWICZ M., KARMAŃSKA A., 2004: *Rachunkowość finansowa*. Difin, Warszawa.
- IGNATOWSKI R., 2003: *Przewodnik po konsolidacji sprawozdań finansowych*. Wydawnictwo ODDK, Gdańsk.
- HELIN A., 1999: *Metody i techniki konsolidacji sprawozdań finansowych*. Wydawnictwo BDO, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa.
- HELIN A., 2003: *Skonsolidowane sprawozdanie finansowe. Praktyczny poradnik jak sporządzić sprawozdanie finansowe jednostek powiązanych*. Wydawnictwo BDO, ODDK, Gdańsk.
- KALWAT T., 2004: *Konsolidacja sprawozdań finansowych metodą pełną. Poradnik praktyczny*. Difin, Warszawa.
- KARMAŃSKA A., 2003: Zmiany praw własności w grupie kapitałowej. *Rachunkowość* nr 3.
- REMLEIN M., 2001: *Sprawozdania finansowe grup kapitałowych – metody konsolidacji*. Wydawnictwo SKwP, Zarząd Główny Centralny Ośrodek Szkolenia Zawodowego, Warszawa.
- Ustawa o rachunkowości z dnia 29.09.1994 r., DzU Nr 121, poz. 591, z późn. zm.
- Walczak M., 2003: *Analiza finansowa w zarządzaniu przedsiębiorstwem*. Difin, Warszawa.

Method of Consolidation and Financial Standing of Capital Group

Abstract

In the paper relationship between method of consolidation of the Żywiec Group balance and its financial assessment in the scope of ratios of profitability, liquidity and efficiency was presented. Connections of mutual claims and liabilities in capital group were various as regards sums of settlement as well as terms of maturity. There were significant differences of value of property statement between consolidated breweries, where there were small differences of structure. Breweries differ as regards strategy of financing an activity. The complete method of consolidation doesn't change financial assessment of the Żywiec Group, where there were significant changes as regards capital structure. Proportional method of consolidation cause similar links of property and capital relationships to complete method of consolidation. Used method of consolidation has insignificant impact on the level of profitability ratios of capital and assets. The liquidity of Żywiec Group, regardless the method of consolidation, was unchanged. The use of proportional method of consolidation caused improvement of efficiency ratios.